

ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Руслан Кубанов

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Анотація:

У статті на основі аналізу різних посадових інструкцій і провідних видів діяльності розглянуті вимоги до професійної підготовки фахівців економічних спеціальностей та особливості їх реалізації в освітньому процесі вищого навчального закладу. Визначені домінуючі види діяльності сучасних економістів. Підкреслено, що згідно з освітньо-професійною програмою відповідного напрямку підготовки, професійна підготовка фахівця з вищою економічною освітою охоплює чотири блоки дисциплін, які формують сучасний світогляд і зумовлюють потребу в постійному оновленні соціально-економічних знань, умінь, навичок: гуманітарний, природничо-науковий, загальноекономічний і блок дисциплін професійної підготовки. Загалом професійна підготовка сучасних економістів передбачає розуміння ними закономірностей формування та розвитку відтворювальних процесів на макро- і мікрорівнях, у взаємозв'язку з розвитком політичних, культурних та інших суспільних процесів. Наголошено, що головні вимоги до професійної підготовки фахівців економічних спеціальностей в освітньому процесі вищого навчального закладу реалізуються через наповнення кількох важливих дисциплін новітньою науково-практичною інформацією для посилення значущості інтегрального принципу наступності у вивченні навчальних курсів економічного блоку, які безпосередньо відповідають за формування відповідних загальних і професійних знань майбутнього фахівця економічного профілю. Серед дисциплін економічного блоку найбільш значущими є такі навчальні курси, як: «Економічна теорія», «Маркетинг», «Бухгалтерський облік», «Економетрика», «Логістика», «Міжнародна економіка». Ці та інші навчально-економічні дисципліни постійно взаємодіють із дисциплінами гуманітарного й природничо-наукового блоків. На думку автора, встановлення логічних зв'язків між економічними дисциплінами базового навчального плану – одне з основних методичних завдань економічної підготовки майбутніх фахівців. Забезпечення такого міжпредметного зв'язку у процесі освітньої підготовки студентів-економістів дасть змогу сформувати цілісне, системне знання основ економічних наук, необхідне майбутнім економістам. У висновках зазначено, що реалізація головної мети професійної підготовки

Анотация:

Кубанов Руслан. Требования к профессиональной подготовке специалистов экономических специальностей и их реализация в образовательном процессе высшего учебного заведения.

В статье на основе анализа разных должностных инструкций и ведущих видов деятельности рассмотрены требования к профессиональной подготовке специалистов экономических специальностей и особенности их реализации в образовательном процессе высшего учебного заведения. Определены доминирующие виды деятельности современных экономистов. Подчеркнуто, что согласно образовательно-профессиональной программе соответствующего направления подготовки, профессиональная подготовка охватывает четыре блока дисциплин, которые формируют современное мировоззрение и определяют потребность в постоянном обновлении социально-экономических знаний, умений, навыков: гуманитарный, естественнонаучный, общеэкономический и блок дисциплин профессиональной подготовки. В целом профессиональная подготовка современных экономистов предусматривает понимание ими закономерностей формирования и развития процессов воспроизводства на макро- и микроуровнях, во взаимосвязи с развитием политических, культурных и других общественных процессов. Указано, что главные требования к профессиональной подготовке специалистов экономических специальностей в образовательном процессе высшего учебного заведения реализуются путем наполнения нескольких важных дисциплин новейшей научно-практической информацией с целью усиления значимости интегрального принципа преемственности в изучении учебных курсов экономического блока, которые непосредственно отвечают за формирования соответствующих общих и профессиональных знаний будущего специалиста экономического профиля. Среди дисциплин экономического блока как наиболее значимые выделены следующие учебные курсы: «Экономическая теория», «Маркетинг», «Бухгалтерский учет», «Економетрика», «Логистика», «Международная экономика». Эти и другие экономические дисциплины находятся в постоянном взаимодействии с дисциплинами гуманитарного и естественнонаучного блоков. По мнению автора, установление логических связей между экономическими дисциплинами базового учебного плана – одна из основных методических задач экономической подготовки будущих специалистов. Обеспечение такой межпредметной связи в процессе образовательной подготовки студентов-экономистов позволит сформировать целостное, системное знание основ

Resume:

Kubanov Ruslan. Requirements to the professional training of specialists in economic specialties and their implementation in educational process of higher school.

The article describes the requirements for professional training of economic specialties and peculiarities of their implementation in the educational process of higher education based on the analysis of different job descriptions and the dominant activities. There are also identified the dominant activities of modern economists. The author emphasizes that according to educational and vocational program for the relevant field of study training covers four blocks of disciplines that form the modern world and determine the need for constant updating of the socio-economic knowledge and skills: humanities, natural, and general economic unit training disciplines. In general, training modern economists provides understanding of the regularities of formation and development of the processes of reproduction at the macro and micro levels in relation to the political, cultural and other social processes. It has been indicated that the main requirements for the training of specialists in economic disciplines in the educational process of higher educational institutions are implemented by filling several important disciplines with the latest scientific and practical information to enhance the importance of the integral principle of continuity in the study of the economic block of training courses that are directly responsible for the development of appropriate general and professional knowledge of the future expert if economic profile. Among the subjects highlighted in the economic bloc, as the most significant ones, the following courses should be noted: "Economic theory", "Marketing", "Accounting", "Econometrics", "Logistics", "International Economics". The above and other economic disciplines are in constant interaction with the humanities and science units. According to the author, to establish logical connections between economic disciplines in the core curriculum is one of the major methodological problems of future specialists' economic training. Provision of such interdisciplinary communication in the process of the students-economists' training will form a holistic, systemic knowledge of the basics of economic sciences, necessary for future economists. The

студентів економічних спеціальностей зумовлює необхідність створення єдиного пізнавального (освітнього) простору, насиченого великим комплексом економічних понять, процесів, закономірностей і технологій економічної діяльності. У створенні єдиного пізнавального простору, що забезпечує професійну підготовку майбутніх економістів, використовуються всі економічні дисципліни базового навчального плану, що реалізується на основі міжпредметних зв'язків дисциплін різних блоків професійної підготовки майбутніх фахівців.

экономических наук, необходимое будущее экономистам. В выводах указано, что реализация главной цели профессиональной подготовки студентов экономических специальностей обуславливает необходимость создания единого познавательного (образовательного) пространства, насыщенного большим комплексом экономических понятий, процессов, закономерностей и технологий экономической деятельности. В создании единого познавательного пространства, обеспечивающего профессиональную подготовку будущих экономистов, используются все экономические дисциплины базового учебного плана, который реализуется на основе межпредметных связей дисциплин разных блоков профессиональной подготовки будущих специалистов.

conclusion demonstrates that the implementation of the main goals of training economics students determines the necessity of creating a single cognitive (educational) space saturated with a large complex of economic concepts, processes, patterns and techniques of economic activity. In the creation of a single cognitive space providing future economists' training all the economic disciplines in the core curriculum that is implemented on the basis of interdisciplinary connections between disciplines in different blocks of future specialists' training take place.

Ключові слова:

вищий навчальний заклад; студенти; майбутні фахівці економічних спеціальностей; освітній процес; професійна підготовка; пізнавальний простір.

Ключевые слова:

высшее учебное заведение, студенты, будущие специалисты экономических специальностей, образовательный процесс, профессиональная подготовка, познавательное пространство.

Key words:

institution of higher education, students, future professionals of economic specialties, educational process, professional training, cognitive space.

Постановка проблеми. Приєднання України до Болонського процесу окреслює нові напрями реформування освіти, визначальними критеріями якого є якість підготовки вітчизняних фахівців, їх відповідність вимогам європейського ринку праці, а також конкурентоздатність. Ефективність діяльності сучасного фахівця-економіста залежить від рівня сформованості його економічного мислення і психологічної готовності до професійної діяльності, розвитку економічних знань, умінь і навичок. Формування визначених компонентів відбувається у процесі навчання у вищому навчальному закладі. Тож удосконалення змісту вищої професійної освіти шляхом інтеграції міжпредметних зв'язків дисциплін різних блоків підготовки, упровадження сучасних технологій навчання та виховання, які б забезпечували подальшу методологічну орієнтацію вищої освіти на професіоналізацію і практичну спрямованість професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей, є досить актуальним завданням сучасної теорії та практики вищої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості економічної освіти досліджували Л. Філіппова і Н. Тверезовська [3], Г. Матукова [4], Н. Ткаленко і В. Федорченко [6]. Важливе значення для нашого дослідження мають також праці О. Романової [2], В. Семиченка [7]. Серед джерел фактичного матеріалу необхідно виділити офіційні видання «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009-96» [1], «Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за спеціальностями напряму 0501 «Економіка і підприємництво» [5]. Підкреслимо, що сучасний етап розвитку вищої

економічної освіти потребує узагальнення науково-практичного досвіду, вироблення конкретних пропозицій щодо впровадження інноваційної освіти в Україні.

Формулювання цілей статті. Мета статті передбачає: на основі аналізу різних посадових інструкцій і провідних видів діяльності розглянути вимоги держави та роботодавців до професійної підготовки фахівців економічних спеціальностей. З'ясувати особливості реалізації цих вимог в освітньому процесі вищого навчального закладу через забезпечення міжпредметних зв'язків дисциплін різних блоків професійної підготовки майбутніх економістів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Майбутній економіст має бути готовим до виконання професійних функцій за одним із видів економічної діяльності відповідно до «Державного класифікатора видів економічної діяльності ДК 009-96», затвердженого наказом Держстандарту України від 22. 10. 96 р. № 441 [1]: діяльність у сфері інформатизації; дослідження та розробки; послуги, що надаються переважно юридичним особам; здавання під найм без обслуговуючого персоналу; державне управління загального характеру в економічній та соціальній галузях; діяльність, що належить до компетенції держави; оптова торгівля й посередництво в торгівлі; спеціалізована роздрібна торгівля комп'ютерами, стандартним програмним забезпеченням і пристроями для зняття інформації із каналів зв'язку; громадська діяльність; фінансова діяльність; операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам; державне управління; колективні, громадські та особисті послуги.

Відповідно до первинних посад, які може обіймати економіст, він має бути підготовлений до виконання таких функцій: обліково-аналітичної, нормопроектної, організаційної, контрольної, експлуатаційно-технологічної, інформаційної, планової.

Аналіз дослідження, проведеного О. Романовою [2] дає змогу визначити провідні види діяльності економіста:

- вивчення економічних відносин, що виникають між людьми у процесі виробництва;

- збір, обробка, упорядкування інформації про економічні явища і процеси для досягнення найвищих результатів діяльності підприємств і організацій;

- аналіз процесу й результату економічної діяльності, оцінка ефективності та розробка й реалізація заходів щодо її подальшого вдосконалення;

- планування діяльності підприємства, його витрат і прибутку;

- визначення системи оплати праці та заохочень для всіх категорій працівників підприємства;

- планування, використання ресурсів, витрат підприємства;

- контроль за виконанням фінансово-господарської діяльності;

- розрахунок потреби підприємства, організації в кадрах;

- дослідження причин перевитрати фонду заробітної плати;

- обробка великих обсягів інформації, вираженої в цифрах;

- економічне обґрунтування довідок, періодичної звітності, анотацій та оглядів [2, с. 427–428].

Порівняльний аналіз різних посадових інструкцій економіста показав, що в них знайшли відображення всі ці види діяльності. А саме:

- організаційно-наукове економічне забезпечення діяльності підприємства (підвищення продуктивності, ефективності та рентабельності виробництва, якості продукції, зниження собівартості, забезпечення зростання продуктивності праці, досягнення ефективних результатів за умов раціоналізації витрат матеріальних, трудових і фінансових ресурсів);

- обґрунтування економічних розрахунків, установлення планових показників на основі прогресивних техніко-економічних нормативів матеріальних і трудових витрат з урахуванням досягнень науки і техніки, організації виробництва та праці;

- організація роботи з упровадження й удосконалення економічних методів управління, розширення сфери дії внутрішньогосподарського розрахунку;

- розробка раціональних форм первинної планової, облікової та звітної документації, що використовується на підприємстві, а також участь у впровадженні автоматизованих систем управління й обчислювальної техніки для проведення економічних розрахунків у галузі планування, обліку й аналізу господарської діяльності;

- проведення комплексного економічного аналізу й оцінки наслідків виробничо-господарської діяльності підприємства; економічних розрахунків і аналізу ефективності впровадження нової техніки і технології, а також нових видів продукції під час їх створення та освоєння;

- участь в економічних дослідженнях, що проводяться на підприємстві;

- упровадження у практику досягнень економічної науки;

- перспективне планування технічного та економічного розвитку галузі;

- використання економічних методів управління підприємством;

- здійснення розрахунку економічної ефективності від упровадження нових видів продукції, техніки, технології, раціоналізаторських пропозицій та винаходів.

Узагальнювальна характеристика вимог роботодавців до фахівця економічного профілю відображена в дослідженні Л. Філіппової і Н. Тверезовської [3]. На думку науковців, здобувши спеціальність, економіст повинен:

- мислити стратегічно, володіти навичками інтуїтивного мислення, ухвалювати швидкі та правильні рішення;

- мати широкий кругозір, міцні професійні знання та чітке уявлення про відповідальність;

- розуміти роль самоосвіти, саморозвитку і самовиховання;

- упорядковувати, систематизувати, структурувати знання й різні дані (інформаційні, статистичні тощо);

- працювати з комп'ютером і пристроями до нього, орієнтуватися в різних операційних системах; використовувати для аналізу процесів, явищ бази даних (БД), що вивчаються;

- володіти основною термінологією, правовими основами інформаційної діяльності, знати довідково-правові системи й системи прийняття рішень;

- знати закони й нормативні акти, які регламентують економічну діяльність, а також знати основи інформаційної безпеки;

- працювати в умовах інформаційно-насиченого середовища, організованої локальної мережі; із текстовими, графічними та іншими редакторами, електронними таблицями та базами даних і знань, іншим прикладним програмним забезпеченням тощо.

Економіст повинен знати:

- основні поняття з галузі інформатики, відомості про види інформації, засоби її обробки, зберігання й передавання;
- різні способи подання даних у вербальній, графічній і числовій формах;
- способи аналізу й обробки статистичної інформації, виконання виробничих завдань;
- загальнодоступні джерела інформації та методи користування ними.

Економісту мають бути притаманні такі уміння:

- сприймати інформацію та працювати з різними її джерелами;
- оцінювати результати своєї діяльності;
- користуватися БД і засобами інформаційного обслуговування;
- використовувати наявні дані для виконання завдань, що стоять перед ним [3, с. 83–84].

Особливості професійної підготовки визначають освітні стандарти. Галузеві стандарти вищої економічно освіти охоплюють освітньо-професійну програму підготовки молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста й магістра напряму «Економіка і підприємництво» за такими спеціальностями: «Економічна теорія», «Економічна кібернетика», «Міжнародна економіка», «Фінанси», «Банківська справа», «Облік і аудит», «Економіка підприємства», «Маркетинг», «Управління персоналом і економіка праці», «Прикладна статистика», «Комерційна діяльність», «Оподаткування» [4, с. 251].

Згідно з освітньо-професійною програмою відповідного напряму підготовки [5], професійна підготовка здійснюється під час вивчення таких дисциплін, як: філософія, культурологія, психологія і педагогіка, фізичне виховання, українська мова, іноземна мова, правознавство, політологія, історія України, соціологія, безпека життєдіяльності, університетська освіта (цикл гуманітарної підготовки, загальний для всіх спеціальностей); політична економія, мікро- та макроекономіка, історія економіки та економічної думки, математика, економіко-математичне моделювання, економічна кібернетика, статистика, економіка підприємства, менеджмент, маркетинг, гроші та кредит, фінанси, бухгалтерський облік, економіка праці й соціально-трудова відносина, міжнародна економіка, національна економіка, регіональна економіка (цикл природничо-наукової та загальноекономічної підготовки, єдиний для всіх спеціальностей); бюджетна система, місцеві фінанси, соціальне страхування, фінансовий аналіз, податкова система, страхові послуги, фінансова діяльність суб'єктів підприємництва (цикл професійної підготовки

для спеціальності «Фінанси»); інфраструктура товарного ринку, логістика, маркетингова товарна політика, промисловий маркетинг, маркетингова цінова політика, маркетингові дослідження, маркетингова політика комунікацій (цикл професійної підготовки для спеціальності «Маркетинг») [5, с. 15–21]. Для підготовки майбутніх фінансистів і маркетологів виділяється 240 кредитів (8640 год.), із яких 60 кредитів (2160 год.) – це дисципліни гуманітарної підготовки, 120 кредитів (4320 год.) – цикл природничо-наукової та загальноекономічної підготовки, 60 кредитів (2160 год.) – дисципліни професійної підготовки.

Отже, вища економічна освіта охоплює чотири блоки дисциплін, які формують сучасний світогляд і зумовлюють потребу в постійному оновленні соціально-економічних знань, умінь, навичок: гуманітарний, природничо-науковий, загально-економічний і блок дисциплін професійної підготовки. Дисципліни, що входять до названих блоків, забезпечують комплексне багатоаспектне вивчення закономірностей економічної сфери суспільства. Н.Ткаленко і В.Федорченко [6] зазначають, що формування економічних знань реалізується через поєднання пізнавальних, теоретичних і практичних компонентів навчання. Причому пізнавальні компоненти створюють не тільки систему фінансових, технологічних, технічних, економічних і правових знань, а й визначають внутрішню культуру молоді, формують її готовність до свідомої гармонізації стосунків «людина – суспільство – природа – економіка». До теоретичних компонентів навчання належать світогляд і вміння творчо мислити, які створюють підґрунтя для економічно доцільних і водночас соціально відповідальних рішень, дослідницьких навичок, практичних умінь. Практичні компоненти економічно освіченої людини становлять мотивацію та вміння постійно підвищувати компетентність і практично використовувати нові знання для вдосконалення та розвитку технічного, технологічного, фінансового, соціально-економічного, правового та іншого забезпечення організаційно-економічних і управлінських процесів; розвивати особистісний і колективний потенціал економічної діяльності на засадах соціального партнерства і соціальної відповідальності [6, с. 32]. Отже, професійна підготовка сучасних економістів передбачає розуміння ними закономірностей формування та розвитку відтворювальних процесів на макро- та мікрорівнях, у взаємозв'язку з розвитком політичних, культурних та інших суспільних процесів.

Адекватне врахування перелічених основ при доборі змісту професійної підготовки

майбутніх економістів у ВНЗ реалізується через наповнення кількох важливих дисциплін новітньою науково-практичною інформацією для посилення значущості інтегрального принципу наступності у вивченні навчальних курсів економічного блоку, які безпосередньо відповідають за формування відповідних загальних і професійних знань майбутнього фахівця економічного профілю. В. Семиченко підкреслює, що трансформація змісту професійної підготовки у зміст навчального предмета є значно складнішим процесом, адже виникає нова, якісно особлива система знань, у якій інтегруються досі не відомі елементи [7, с. 195]. Її упорядкування істотно залежить від того, наскільки повно окремі компоненти професійної підготовки охоплюватимуться загальним чинником, яким є спеціальність. Серед дисциплін економічного блоку ми виділяємо, як найбільш значущі, такі навчальні курси: «Економічна теорія», «Маркетинг», «Бухгалтерський облік», «Економетрика», «Логістика», «Міжнародна економіка». Наведемо загальну характеристику їх змісту.

Навчальний курс «Економічна теорія» є базовим для майбутніх економістів. Здобуті у процесі вивчення дисципліни знання є основою для вивчення всіх інших економічних дисциплін. Метою вивчення цього курсу є формування у студентів базової системи знань у галузі загальної теорії економіки, мікро- і макроекономіки. Завданнями освоєння матеріалу дисципліни є: здобуття знань про економічну систему суспільства; розуміння причин, логіки, результатів і стратегічних напрямків ринкових перетворень в Україні; ознайомлення з найпростішими моделями, що використовуються в економічних дослідженнях; одержання навичок використання графічних методів аналізу для вивчення динаміки кількісних параметрів економічних процесів.

Курс «Маркетинг» розкриває логічну схему взаємопов'язаних дій соціально-економічних структур суспільства щодо формування попиту та пропозиції на товари й послуги, в основі яких лежать базові поняття маркетингу: потреба, запит, товар, угода, ринок. Більшість господарських зв'язків функціонують на основі певного масиву інформації про стан зовнішнього і внутрішнього середовища. Основне завдання полягає в тому, щоб зменшити вплив чинників, що не піддаються контролю, за рахунок гнучкості у використанні контрольованих факторів. Успішність дій компанії залежить багато в чому від того, наскільки ефективно, порівняно з конкурентами, вона зможе використовувати елементи комплексу маркетингу (товар, ціна, засоби поширення й стимулювання) у боротьбі за споживача.

Формуючи лояльність покупців на основі задоволення їхніх потреб, необхідно враховувати особливості поведінки споживачів на різних типах ринків і стадії життєвого циклу товару. Ефективне управління процесом реалізації товару забезпечується, зокрема за рахунок розумної організації товаропровідної мережі підприємства, політики ціноутворення, що формує систему цін на товари й послуги.

Метою курсу є ознайомлення студентів вишу з системою заходів, що забезпечують ефективну організацію маркетингової діяльності; набуття навичок проведення маркетингових досліджень, розробки маркетингових стратегій і програм, організації комунікативної та збутової діяльності, удосконалювання ціноутворення, використання основних елементів маркетингу у практичній діяльності. До основних завдань курсу належать: формування системи теоретичних знань про маркетинг як про найважливіший інструмент бізнесу, його принципи і технології, роль маркетингу в діяльності компанії; створення міцних основ системи конкретних умінь, що дають змогу успішно застосовувати здобуті знання на практиці. Формування ринкової економіки зумовило необхідність переорієнтації виробництва товарів для задоволення потреб і запитів конкретних груп споживачів. Світовий досвід переконливо свідчить, що дієвим інструментом виконання цього завдання є маркетинг, уміле використання якого забезпечує не тільки ефективне виробництво потрібної споживачам продукції й послуг, а й успіх підприємства в конкурентній боротьбі. Важливим є не тільки вивчення концепції маркетингу, а й уміле її використання. Маркетинг своїми засобами дає змогу ефективно пристосовувати виробництво до умов зовнішнього середовища (економічної, науково-технічної, технологічної, соціальної, демографічної) і насамперед до потреб і вимог споживачів. Курс «Маркетинг» базується на знанні основ економічної теорії, підприємницької діяльності, менеджменту, психології, соціології. Основною вимогою є послідовність вивчення всіх розділів курсу.

Мета дисципліни «Бухгалтерський облік» – формування у студентів теоретичних знань і практичних навичок з організації бухгалтерського обліку й аудиту на підприємствах різних організаційно-правових форм і сфер діяльності в умовах ринкової економіки. Завдання дисципліни передбачає виконання ряду освітніх завдань: навчання методологічних основ організації бухгалтерського обліку й аудиту на підприємствах, що займаються підприємницькою (комерційною) діяльністю;

озброєння конкретними знаннями для організації й здійснення внутрішнього й зовнішнього обліку й аудиту; виявлення фінансових і господарських ризиків підприємницької діяльності та їх запобігання.

Місце дисципліни у професійній підготовці бакалавра визначається тим, що ринкові економічні процеси впливають на економічну діяльність окремих підприємств. Тому вивчення дисципліни сприяє формуванню в майбутнього фахівця готовності адекватно реагувати на зміни в економічній діяльності окремого підприємства, що є необхідною умовою успіху у професійній діяльності.

Опанування курсу «Економетрика» дає змогу вивчати реалістичні макро- і мікроекономічні моделі, що містять опис економіки цілих держав, окремих фірм і корпорацій, наповнюють емпіричним змістом апріорні економічні дослідження. Мова економіки все частіше стає мовою математики, а економіку все частіше називають однією з найбільш математизованих наук. Досягнення сучасної економічної науки висувають нові вимоги до вищої професійної освіти випускників економічних спеціальностей. Саме тому «Економетрика» як навчальна дисципліна введена до навчальних планів студентів економічних спеціальностей.

Мета курсу: навчити студентів методології й методиці створення й застосування економетричних моделей економічних процесів і явищ, що дасть змогу встановити економічні закономірності, конкретні числові характеристики прогнозованих подій, оцінки перспектив розвитку економічних і соціальних систем. Завдання курсу: розширення й поглиблення теоретичних знань про якісні особливості економічних систем і процесів; підготовка студентів до прикладних досліджень у галузі економіки; оволодіння методологією й методикою побудови й застосування економетричних моделей для проведення кількісного аналізу реальних економічних явищ, одержання змістовних оцінок і висновків про перспективи розвитку досліджуваних систем; вивчення найбільш типових економетричних моделей, набуття практичних навичок роботи з ними. Вивчення дисципліни базується на знанні студентами курсів лінійної алгебри, теорії ймовірностей і математичної статистики, математичного аналізу, основ економічної теорії в галузі макро- і мікроекономіки, загальної теорії статистики, сучасних комп'ютерних технологій.

Дисципліна «Логістика» введена до навчальних планів професійної підготовки студентів економічних спеціальностей в останні п'ять років. Проблема управління рухом матеріального й супутніх потоків стає однією з

найважливіших у ринковій економіці, її розв'язання уможливорює забезпечення найбільш ефективного задоволення купівельного попиту споживачів. Актуальність вивчення дисципліни зумовлена потребою виробництва, що постійно зростає, у максимальному використанні потенціалу кожної структурної одиниці організації для досягнення кінцевої мети – зростання прибутку внаслідок найбільш повного задоволення попиту споживачів на вироблений товар.

Метою вивчення дисципліни є освоєння механізмів взаємозумовлених дій ланок логістичного ланцюжка щодо просування матеріального й супутніх потоків від закупівлі ресурсів до реалізації покупцеві готової продукції підприємства. Для досягнення поставленої мети у процесі вивчення курсу виконуються такі завдання: вивчення сутності логістики; освоєння технологій дослідження процесів руху матеріальних потоків на території підприємства; освоєння методів прискорення потоків; вивчення технологій координації логістичних дій; формування уяви про можливості практичного використання здобутих теоретичних знань у практиці логістичної діяльності. Отримані у процесі вивчення дисципліни знання будуть використовуватися в діяльності економіста, що керує виробничими структурами різних рівнів.

Курс «Міжнародна економіка» є продовженням (відносно самостійним блоком) вивчення економічної теорії. Його важливість і значення зростають в умовах глобалізації й взаємозалежності економічних процесів на основі світового поділу праці, інтенсифікації партнерських, комерційних і соціальних міжнародних відносин України. Мета вивчення курсу: ознайомити студентів із причинами, формами, механізмами регулювання міжнародних економічних відносин для розуміння закономірностей і взаємозалежностей світових економічних процесів, навчити прогнозувати можливі тенденції й наслідки глобальних економічних процесів, ухвалювати управлінські рішення на основі отриманих знань.

Для досягнення поставленої мети у процесі вивчення курсу виконуються такі завдання: розширення й поглиблення знань студентів про стан, тенденції, взаємозв'язок процесів у світовій економіці; вивчення основних механізмів і засобів регулювання міжнародних економічних відносин; засвоєння основних термінів, закономірностей, що характеризують світову економіку; вивчення статистичних, фактичних матеріалів для аналізу й формулювання висновків про рівень, можливості національних економік різних країн; визначення можливостей для більш ефективного й перспективного

розвитку української економіки в умовах глобалізації; ознайомлення із правовими документами, що регулюють всесвітні, національні господарські зв'язки; формування практичних навичок для прийняття управлінських рішень в умовах світової економіки, що динамічно розбудовується.

Названі вище, а також інші навчально-економічні дисципліни постійно взаємодіють із дисциплінами гуманітарного й природничо-наукового блоків. Вбачається можливим виділити три рівні взаємодії дисциплін навчального плану підготовки бакалаврів-економістів, що забезпечує успішне виконання завдань економічної освіти.

Перший рівень взаємодії – між дисциплінами гуманітарного й природничо-наукового блоку та економічними дисциплінами. Так, наприклад, необхідність обліку й використання людського фактора в економічному керуванні організацією вимагає від керівників організації гарного знання психології особистості, сутності міжособистісних відносин, психології малих груп і міжгрупових відносин.

Другий рівень дисциплінарної взаємодії – між економічними дисциплінами й блоком дисциплін загальноматематичного напрямку. По суті, дисципліни цього блоку повинні озброїти економіста сучасними технологіями керування в галузі економіки: математичного аналізу; абстрактного сприйняття простору; перспективним мисленням і перспективним моделюванням процесів, що відбуваються в економіці.

І, нарешті, третій рівень взаємодії дисциплін – між власне економічними дисциплінами. Закономірно, що основною дисципліною є курс економічної теорії. У процесі його вивчення майбутні фахівці ознайомлюються з основними поняттями, категоріями й законами економічної діяльності, необхідними у практичній діяльності у будь-якій галузі й на будь-якому рівні управління. Вивчення інших дисциплін блоку засноване на цих загальнотеоретичних знаннях і слугує досягненню поглиблених знань щодо різних аспектів управління економікою. Практично будь-яке поняття економічної теорії одержує свій специфічний розвиток і в маркетингу, і в логістиці, і в інших дисциплінах. Встановлення логічних зв'язків між економічними дисциплінами базового навчального плану – одне з основних методичних завдань економічної підготовки майбутніх фахівців. Забезпечення такого міжпредметного зв'язку у процесі освітньої підготовки студентів-економістів дасть змогу сформувати цілісне, системне знання

основ економічних наук, що є необхідним для майбутніх економістів.

Висновки. Отже, проаналізувавши різні посадові інструкції та провідні види діяльності фахівців економічних спеціальностей, ми дійшли висновку, що конкурентоспроможність майбутнього економіста значною мірою залежить від якості оволодіння ним сучасними економічними знаннями, від ступеня економічної та інформаційної культури, уміння мислити і діяти в категоріальній системі ринкової економіки. Він повинен знати основні категорії економічної науки, теоретичні основи і закономірності функціонування економіки; розуміти механізми і принципи прийняття й реалізації економічних та управлінських рішень на мікро- і макрорівнях. Тому у вищій школі згідно з освітньо-професійною програмою відповідного напрямку професійна підготовка майбутніх економістів здійснюється під час вивчення чотирьох блоків навчальних дисциплін, які формують сучасний світогляд і зумовлюють потребу в постійному оновленні соціально-економічних знань, умінь, навичок: гуманітарний, природничо-науковий, загально-економічний і блок дисциплін професійної підготовки.

Головні вимоги до професійної підготовки фахівців економічних спеціальностей в освітньому процесі вищого навчального закладу реалізуються через наповнення кількох важливих дисциплін новітньою науково-практичною інформацією для посилення значущості інтегрального принципу наступності у вивченні навчальних курсів економічного блоку, які безпосередньо відповідають за формування відповідних загальних і професійних знань майбутнього фахівця економічного профілю. Серед дисциплін економічного блоку, як найбільш значущі, ми виділяємо такі навчальні курси: «Економічна теорія», «Маркетинг», «Бухгалтерський облік», «Економетрика», «Логістика», «Міжнародна економіка».

Загалом реалізація головної мети – досягнення нової якості професійної підготовки студентів економічних спеціальностей зумовлює необхідність створення єдиного пізнавального (освітнього) простору, насиченого великим комплексом економічних понять, процесів, закономірностей і технологій економічної діяльності. У створенні єдиного пізнавального простору, що забезпечує професійну підготовку майбутніх економістів, використовуються всі економічні дисципліни базового навчального плану, що реалізується на основі міжпредметних зв'язків дисциплін різних блоків професійної підготовки майбутніх фахівців.

Подальші дослідження міститимуть опис системи оцінювання якості професійної підготовки студентів економічних

спеціальностей в умовах багатоступеневої вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009-96: Офіційне видання. – К.: Держстандарт України, 1996. – 337 с.
2. Романова Е. С. 99 популярных профессий. Психологический анализ и профессиограммы / Е. С. Романова. – СПб.: Питер, 2003. – 464 с.
3. Філіппова Л. Л. Вимоги до фахівця економічного профілю / Л. Л. Філіппова, Н. Т. Тверезовська // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: зб. наук. праць. – К., 2010. – Вип. 155. – Ч. 1. – С. 77–84.
4. Матукова Г. І. Характерні риси підприємницької освіти: тенденції та закономірності / Г. І. Матукова // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології: зб. наук. праць / Херсон. нац. техн. ун-т; редкол.: Бугенко В. Г. (голова) та ін. – Херсон: ХНТУ, 2011. – Вип. 2. – С. 284–289.
5. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за спеціальностями напряму 0501 «Економіка і підприємництво»: Офіційне видання / А. Ф. Павленко та ін. – К.: Аспект-Поліграф, 2006. – 126 с.
6. Ткаленко Н. В. Проблеми підготовки сучасних економістів у системі вищої освіти України / Н. В. Ткаленко, В. В. Федорченко // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління: зб. наук. праць. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2011. – № 3. – С. 31–35. (Серія 1: Економіка).
7. Семиченко В. А. Пріоритети професійної підготовки: діяльнісний чи особистісний підхід? / В. А. Семиченко // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія / за ред. І. А. Зязюна. – К.: Віпол, 2000. – С. 176–203.

Рецензент: Аносов І.П. – д.пед.н., професор

Відомості про автора:

Кубанов Руслан Анатолійович
Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка
вул. Оборонна, 2, м. Луганськ
Україна, 91000

doi:10.7905/нвмдпу.v1i12.934

Надійшла до редакції: 23.05.2014 р.

Прийнята до друку: 09.10.2014 р.

References

1. *Classification of Economic Activities DK 009-96: official edition.* (1996). Kyiv: Derzhstandart Ukraine. [in Ukrainian].
2. Romanova, E. S. (2003). *99 popular professions. Psychological analysis and professionogram.* Saint-Petersburg: Piter. [in Russian].
3. Filippova, L. L. (2010). Requirements for professional economic profile. *Scientific Reporter of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine: collection of scientific works.* Kyiv. Issue 155. Ch.1. P. 77-84. [in Ukrainian].
4. Matukova, H. I. (2011). Characteristics of entrepreneurship education: trends and patterns. *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnya, pedahohiky ta psykholohiyi: collection of scientific works.* Kherson National Technical University; Editorial board: Butenko V. H. et al. Kherson: KhNTU. Issue 2. 284-289. [in Ukrainian].
5. *Educational and vocational training program for the Bachelor specialties 0501 «Economics and Business»: official edition* (2006). A.F. Pavlenko et al. Kyiv: Aspekt-Polihraf. [in Ukrainian].
6. Tkalenko, N. V. (2011). Problems of modern economists in higher education in Ukraine. *Scientific Reporter of Chernihiv State Institute Of Economics and Management: collection of scientific works. Series 1: Economics.* Chernihiv: ChDIEU. № 3. 31-35. [in Ukrainian].
7. Semychenko, V. A. (2000). Priorities for professional training: activity or personal approach. Ed. I.A. Ziazun. *Continuing professional education: problems, searches, prospects: monograph.* Kyiv: Bipol. [in Ukrainian].